

OVERZICHT.

Uitgaven	fr. 358 70
Ontvangsten	" 287 00
Te kort.	fr. 71 70

Het Bestuur :

H HAVERMANS, J. DAUPHIN, A. GROOTJANS.

Verslag van het Bestuur der Afdeeling Brugge.

(JULI 1893 - JULI 1894.)

De Brugsche Afdeeling heeft dit jaar geene lange uitwijdingen te schrijven om wat ze deed te rechtvaardigen of verschooning te vragen door wat ze mocht verzuimd hebben.

Zelden is het programmazoo nauwkeurig, zoo volledig en zoo veelzijdig uitgevoerd geworden.

De feiten spreken dus luider dan alle betoog.

Daarom geven wij hier de eenvoudige lijst der werkzaamheden.

Als immer bleven de WEKELIJKSCHE BIJEENKOMSTEN met concert en voordracht de kern onzer bedrijvigheid en nooit waren deze avondstonden zoo kunstrijk opgeluisterd als dit jaar.

Dat zijn we verschuldigd aan het welgeoefende en kunstvaardige *Quatuor van het Willems-Fonds* dat we hier om zijne hooggeschatte en onbeloonbare medewerking uit ganscher harte bedanken. De leden van dat quartett hebben doorslaande bewezen dat men met de hoogste classieke kunst bij een volkspubliek den onbetwiststen bijval kan veroveren, dat Beethoven, Mozart, Mendelssohn, enz. enz., populair kunnen gemaakt worden, als zij uitgevoerd worden gelijk hier het geval was. Dat zegt nog meer voor het quartett dan al onzen besten lof.

Ook onze trouwe zangers verdienen de uitdrukking onzer innigste dankbaarheid. Zij hebben zich op de hoogte van het quartett weten te houden en de Zaterdagavonden tot echte kunstzittingen helpen herscheppen.

Ziehier nu de lijst der redenaars en der gehouden voordrachten.

- 7 November. J. SABBE. *Ons Willems-Fonds.*
- 11 " POL ANRI. *Uit het rijk der verbeelding.*
- 14 " JOZ. TEN BERGE. *Het comieke in de taal.*
- 25 " A. DE WAELE. *De wet van Malthus.*
- 2 December. M. SABBE. *Het jongste meesterwerk onzer letterkunde.*
- 9 " VAN DER STICHELEN. *Woestijnen en klippen.*
- 16 " WACKENIER. *Een kijkje in de gevangenis.*

- 23 December. CAM. DE BRUYNE. *De vormingsleer van den mensch.*
 30 " H. SABBE. *Eene nieuwe wetenschappelijke beweging.*
 6 Januari. VAN RENTERGHEM. *Iets over de Kongo.*
 13 " JAN WANNIJN. *De werkmán en zijn strijd in Groot-brittanje.*
 20 " JUL. FREDERICHs. *Het Taalgebruik in het oud prinsdom Luik.*
 27 " FR. VAN DEN WEGHE. *Ierland en Vlaanderen.*
 3 Februari. FRANS RETSIN. *Eene hervorming in ons Volksonderwijs.*
 10 " J. SABBE. *Onze Studentenliteratuur.*
 17 " R. SERESIA. *Evenredige Vertegenwoordiging.*
 24 " F. CALLIOUW. *Lodewijk Van Beethoven.*
 3 Maart. G. CLAEYS. *De moderne booswicht*
 10 " V. DE VEEN. *Evenredig stemrecht*
 17 " Congres te Leuven. *Algemeene Vergadering.*

Buiten deze 20 Zaterdagssittingen, richtte de Afdeeling nog 4 DAMESZITTINGEN in, die echte concert-voordrachten waren, meestal gevolgd van een dansfeestje. Eene verheugende nieuwigheid bij deze dameszittingen was zekerlijk het bestgelukte optreden van dames als redenaressen of lezeressen. Het heilzame voorbeeld hiertoe werd gegeven door Mej. BERTHA DE VEEN, die op indrukwekkende wijze den *Trouwing* van H. De Veer voorstelde en er uit voorlas.

De lijst dezer dameszittingen laten wij hier volgen:

- 10 Dec. 1893. Met den heer VAN DER STICHELEN als redenaar. Onderwerp: *In den Sahara*
 31 Dec. 1893. NIEUWJAARFEEST. Redenares, Mej. BERTHA DE VEEN. Onderwerp: *De Trouwing van De Veer.*
 31 Jan^{ri} 1894. Redenares Mej. MARIA BOSSIER. Onderwerp: *De Deutsche novellist Von Kappf.*
 18 Maart 1894. Redenares, Mej. SYLVIA DE CAVEL. Onderwerp: *Iets over opvoeding en onderwijs.*

Behalve Mej. DE VEEN, van welke we reeds hooger spraken, behaalden de Juffr. DE CAVEL en BOSSIER ook een welverdienden bijval. Aan Mej. De Cavel zijn we eene bijzondere vereerende melding verschuldigd voor de echt meesterlijke wijze, waarop zij een kiesch en moeilijk onderwerp ontwikkelde

Deze zittingen werden ook door ons verdienstvolle quartett en onze altijd gediensstige zangers opgeluisterd.

Onze middelen lieten ons nog toe twee CONCERT-VOORDRACHTEN in de groote maar dure zaal der St-Jacobsstraat te geven. Als de nieuwe groote ons beloofde zaal in ons eigen lokaal zal gebouwd zijn, zullen wij, door het sparen van nuttelooze kosten, het getal groote concert-voordrachten wel kunnen verdubbelen. Wij wachten met ongeduld naar dien tijd, en moge dit woord in goede ooren klinken.

Deze twee concert-voordrachten hadden plaats:

1° Op 24 December 1893, met de hooggeschatte medewerking van Mej. MARIA WAUTERS, van Gent, den heer EDW. DAVELUY, van Brugge, als zangers, den heer prof. L. DEPOST, als cellist, en het Quartett van

het Willems-Fonds. De redenaar J. SABBE handelde over *Naar Oostland!* een voorstel van gezamenlijke reis naar Noord-Duitschland ter beantwoording van het Hanseatenbezoek in 1884.

2° Op 1^{en} April, met de hooggeschatte medewerking van Mej. MARIA STOCKFISCH, van St-Nikolaas, den heer MAURITS SABBE, zangers, mej. ALICE CAERE, pianiste, en het *Quartett van het Willems-Fonds*. De gevierde redenaar POL DE MONT handelde over *Een Nederlandsch symbolist: Herman Gorter*.

Het FEEST DER JEUGD, jaarlijks onder leiding van den heer V. De Veen ingericht, is, meenen wij, iets eigens aan het Brugsche Willems-Fonds, dat wel in andere Afdeelingen tot voordeelige navolging kan strekken. Daarom achten wij het goed hier geheel het programma mede te deelen.

Het feest greep plaats op 8 April 1894 in de Concertzaal, met bijzondere inschrijving der leden.

Programma van het Feest der Jeugd, uitsluitend door kinderen van leden uitgevoerd.

1. Openingsstuk van « De Tooverfluit, » voor acht handen op twee klavieren, door Mej. ALICE CAERE, Mej. BERTHA DE VEEN, M. DES. DE LAERE en M. LOD. HOUTSAGER *Mozart.*
2. Ons Vaderland *J. Blockw.*
Gezongen door M. WILLEM SABBE.
3. De Molen, alleenspraak door M. OCTAAF SABBE *Van Droogenbroeck.*
4. a) Beminnen *P. Lebrun.*
b) Te gemoet gaan *E. Blaes.*
Gezongen door Mej. ESTHER BLONDEEL.
5. Voorlezing uit de Camera Obscura, « Een Concert, » door M. ARTHUR PAUWELS.
6. Het Jonge Volk *K. Mestdagh.*
Gezongen door M. WILLEM SABBE.
7. Boheemsche dans, klavierstuk voor vier handen, door de heeren DES. DE LAERE en LOD. HOUTSAGER *Lacombe.*
8. a) Och, ewich es so lanc. *K. Mestdagh.*
b) Er bloeien bloemekens vele *Id.*
Gezongen door Mej. LUCIE VAN OUYTSEL.
9. Broodkruimel, alleenspraak door M. ROBERT DE VEEN *J. P. Heije.*
10. a) De Geest des Heeren *Lassen.*
b) 's Zondags *A. Wybo.*
Duetto gezongen door de juffrouwen : E. BLONDEEL, M. BOSSIER, H. CUYPERS, E. DE VEEN, M. DE VOLDERE, M. VAN DEN BUSSCHE, A. VAN NESTE, L. en H. VAN OUYTSEL en E. WYBO.

TOONEELSTUKKEN.

Bianca of de Wraak van den Bandiet,

Drama in twee bedrijven, van Mej. M. de Metz.

Personen :

Prinses Firamonte	Mej. MARIA PARET.
Paola, blinde	" EMMA DE VEEN.
Angiolina, } hare nichten	" ALICE CAERE.
Micaela, }	" IRÈNE ARNOUDT.
Beatrice Malfatti	" PHILIPPINA PAUWELS.
Barbara, meid der prinses	" MARIA DE VOLDERE.
Piccolo, polka door Mej. PH. PAUWELS.	<i>Flor. Planche.</i>

Het Eerste Bal.

Zedenschets in twee bedrijven.

Personen :

Lena, }	Mej. MARIA BOSSIER.
Rose, } gezusters	" BERTHA DE VEEN.

(Danspartijtje en Spelen.)

De Brugsche Afdeeling kon dezen winter ook een begin maken met de uitvoering harer belofte om de vroegere VOLKSVOORDRACHTEN van wijlen den *Onderrichtingsbond* herinterichten.

De proef gelukte met meer dan verwachten bijval, na zulke lange onderbreking. Telkens woonden van de 50 tot 100 volksmensen deze voordrachten bij.

Vier zulke voordrachten werden wekelijks elken Zondag gegeven in 't lokaal der Afdeeling, Gouden Arend, Munteplaats, te beginnen van 25 Februari 1894.

Ziehier die reeks :

- 1° *Onze beste vrienden* (de boeken), door M. JUL. SABBE.
- 2° *Onze ergste vijanden* (de microben), door M. CAM. DE BRUYNE.
- 3° *Eenige dringende hervormingen*, door M. FRANS RETSIN.
- 4° *De evenredige vertegenwoordiging*, door M. RAYM. SERESIA.

Het gevorderde seizoen liet niet toe meer dan deze vier volksvoordrachten in te richten.

Een andere vruchtbare werkzaamheid kon, dank aan de zelfsoffering en onwaardceerbare toewijding van den heer leeraar DISPERSIJN, met de beste gevolgen voortgezet worden.

Een dubbele LEERGANG VAN ENGELSche TAAL, in twee afdeelingen, werd de eene door 10, de andere door 20 leerlingen gevolgd, aan een uur per week voor elken leergang, den heelen winter door. De uitslagen, die verkregen werden, zijn de beste lof, dien men van den leeraar maken kan : ze waren blootweg schitterend.

Ook is eindelijk en voor goed een begin kunnen gemaakt worden met het openstellen der VOLKSbibliotheek voor het echte publiek.

Dit werd mogelijk gemaakt door de samenwerking van het *Brugsche Departement van het Nut van 't Algemeen* met de *Brugsche Afdeeling van het Willems-Fonds*.

Die bibliotheek is thans 1500 boekdeelen rijk. Ze stond 's Zondags en 's Maandags voor het publiek open.

Dat zij druk gevolgd werd door het volk, kan nog niet gezegd worden. De weg daarheen moet nog wat meer gekend worden.

Niettemin werden, in drie maanden tijds, 285 boekdeelen, buiten de leden der Afdeeling, uitgelend.

Het Brugsche Willems-Fonds nam ook het initiatief om de aandacht te roepen op de noodzakelijkheid eener inrichting te Brugge der Vlaamsche UNIVERSITEITS-UITBREIDING in verband met de Hoogeschool van Gent.

De Afdeeling oordeelde echter bij stemming geraadzaam, die inrichting aan eene bijzondere commissie over te laten, welke samengesteld werd uit de heeren Jhr A. de Maere-Limnander, voorzitter, en Edw. Gailliard, Al. Nelis en J. Sabbe, leden. De heer Burgemeester, Graaf A. Visart de Bocarmé, verleende aan dit nuttige werk zijne bescherming en twee leergangen konden met het beste gevolg gegeven worden in de Conferenciezaal der St-Jacobstraat. De eerste door Prof. PAUL FREDERICQ, over *Inleiding tot de Geschiedenis der Nederlandsche letterkunde*, en de tweede door Prof. A. DE CEULENEER over *Inleiding tot de geschiedenis der aardrijkskunde*.

Het gevorderde seizoen deed rond de vacantie de leergangen schorsen. Zij zullen met October hernomen worden en regelmatig voortgaan.

Ook zijne oude bemoeiing in het werk geheeten BRUGGENURENBERG, liet de Brugsche Afdeeling van het Willems-Fonds niet varen.

Daarvan getuige de volgende briefwisseling met het Stadsbestuur, die wij om de eigenaardigheid hier overnemen en waarmee we dit zaakrijke verslag over 't afgelopen jaar met fierheid meenen te mogen sluiten.

Brugge, den 15 Juni 1894.

Aan den Gemeenteraad der Stad Brugge.

MIJNE HEEREN,

De rechtlijnig der Smedevest zal, naar het schijnt, de verdwijning van den oliemolen der HH. Timmerman voor gevolg hebben.

Die verdwijning ware, in meer dan één opzicht, te betreuren.

De molen der HH. Timmerman is de laatste *steen* molen op de vesting der stad overblijvende; het is wenschelijk dat er ten minste één *steen* en een *houten* molen hier bewaard blijven, als speciemens van vroegeren nijverheidsbouw, die meer en meer zeldzaam worden, door de aanzienlijke uitbreiding der stoommaalterij.

Bij die algemeene overweging is te voegen:

1° dat gemelde windmolen een der *oudste* is, gebouwd in 1781 en dus drie jaar ouder dan dien van Laken, die doorgaat voor den oudsten nog bestaanden *steen* molen des lands;

2° dat de molen der Smedevest nog in goeden staat is en nog lange jaren dienst kan doen.

Doch meer dan dat alles bekommert ons de esthetische zijde der quaestie.

Molens op zich zelf zijn reeds zeer schilderachtige voorwerpen in het landschap : wanneer hunne krachtige wicken, van boven den wal, de lucht doorklieven, bezielen zij eene gansche streek.

De molen der HH. Timmermans is daarbij sierlijk van vorm, zuiver van trant, schoon in één woord, hij maakt deel uit van een der liefste zichten onzer stad en staat op het uiterste der schuine lijn gaande van den buitenkant der vaart, langs de Smedepoort naar het dichtertlijke boschaadje der Smedevest.

Neemt den oliemolen wege eene der meest gelukte perspectieven is gebroken, om eenen der onbeduidendste hoeken onzer stad, thans gelukkig achter het gebouw verscholen, in eene gapende opening, te voorschijn te brengen.

Overal worden pogingen aangewend om de eigenaardigheid onzer Vlaamsche steden te behouden; de burgemeester van de hoofdstad des lands acht het niet te gering eene brochure over « L'Esthétique des villes » te schrijven; — de groote steden — Brugge inbegrepen — herstellen hare oude monumenten, hier wat vroeger, daar wat later; de bijzonderen dragen het hunne bij om deze wedergeboorte van den kunstsmaak te bevorderen. Welnu, in eenen tijd, waarin dit gebeurt, kan en mag de molen der Smedevest niet worden aangetast. Zelfs wanneer hij voor het olieslaan niet meer bruikbaar zoude zijn, moet hij bewaard blijven; de geringe koopsom daarvoor te besteden zou men zich toch nimmer hoeven te beklagen. Wij hopen dat het stedelijk bestuur zal weten te beletten dat er eene daad van oprecht vandalisme gepleegd worde, voorloopig het *statu quo* zal bevelen, om de zaak aan de commissie van schoone kunsten te onderwerpen. Aanvaard, Mijne Heeren, enz.

Handteekens.

De brief werd nooit aan den gemeenteraad onderworpen, doch het stedelijk bestuur antwoordde zooals volgt :

Brugge, den 5 Juli 1894.

MIJNE HEEREN,

Bij het aanvangen der werken op de Smedevest, hebben wij, zooals gij, het gedacht gekoesterd dat de molen van den heer Timmerman zou behouden worden en dat het voldoende zou zijn een deel van den molenwal, stadwaarts, af te nemen, om aan de ontworpen straat hare volle breedte te geven.

Zooals gij, waren wij gedreven door onzen eerbied voor het verledene, door den wensch van éénen steenen molen, den laatsten, als herinnering te behouden, tot dat hij zijne eigene dood zou gestorven zijn.

Het kunstgevoel, dat gij inroept, deelen wij niet, want het gebouw, volgens ons denken, heeft geene de minste kunstwaarde.

Van zuinigheid was er ook geen spraak, want er valt te bemerken, dat wij bij het afbreken van den molen geen hoegenaamde schade-

loosstelling aan den gebruiker schuldig zijn; volgens de oude titels van vergunning, is hij verplicht, op een enkel bevel van de stad, den molen te weren en de plaats te ruimen zonder vergoeding.

In den zin van den molen te bewaren hebben wij onderhandelingen met den gebruiker ingespannen, doch vruchteloos; en daar wij noodzakelijk de straat moeten maken, ten gevolge van eene overeenkomst met den staat, *hebben wij hem het bevel gegeven, zijnen molen af te breken.*

Er blijft ons nog wat wij hooger zegden, over het enkel behouden tot den natuurlijken dood van den molen, te rechtvaardigen.

Zeker is het dat de gestadige uitbreiding der stoommaaldrij dezen molen, zooals reeds vele anderen, ten onderen zal brengen. Wat zouden wij doen met zulk een ongebruikt en onbruikbaar gebouw? De wieden doen draaien om het enkel doel van het landschap levendiger te maken? dat kan immers niet ernstig voorkomen, de kosten om zulk een plezierken te verschaffen zouden te groot zijn. Wij zouden moeten eenen man aanstellen, die geene andere taak zou hebben dan deze van de hekken, zoowel bij nachte als bij dage, in den wind te keeren. Gij weet immers wel dat het verwaarloozen van die voorzorg, het bestaan van geheel het bovenwerk in gevaar zou brengen. Een molen mag niet, zooals een ander gebouw, onbewaakt blijven.

Wij hebben alles overdacht eer wij eene beslissing genomen hebben, wij hebben bijzonderlijk de toekomst ondervraagd en het is maar toen wij tot de overtuiging gekomen zijn dat het behouden van een molen zonder werk, dus zonder nut, een zware last zou wezen, uit reden van de bijzondere oplettendheid die hij vereischt, dat wij besloten hebben de rechten van de stad tot uitvoer te brengen.

Aanvaardt, Mijne Heeren, de verzekering onzer ware achting.

Burgemeester en Schepenen,
(Get.) ERN. CAUWE.

Bij bevel :
De Secretaris,
(Get.) THOORIS.

De kunstkringen der stad, die in denzelfden zin als het Willems-Fonds geschreven hadden, hebben ook dergelijk antwoord ontvangen. Het Willems-Fonds heeft dan nog eene laatste poging aangewend.

Aan den Gemeenteraad van Brugge.

MIJNE HEEREN,

Uw brief van 5 Juli, N° 1552, betreffende het afbreken van den steenen molen der Smedevest, is ons ter hand gesteld.

Het zij ons geoorloofd er een kort antwoord op te geven.

De bedoeling van ons vorig schrijven is nooit geweest aan het Stedelijk Bestuur te vragen hetgeen het terecht *een plezierken* heet, namelijk van de wieden van tijd tot tijd te doen draaien! Aan zulk een kindervermaak hebben wij nooit gedacht.

Van de kunstwaarde des molens als gebouw is evenmin spraak geweest, dewijl daar ook geen aanleiding toe bestaat, maar wel van zijnen trant, van zijne vormen als nijverheidsgebouw.

Het is ons niet zoozeer te doen om het behoud van den molen, dan om het behoud van een der liefste zichten onzer stad, waarin de molen eene voorname plaats bekleedt.

Verders kunnen wij moeilijk aannemen, MM., dat het noodig wezen zou een waker in den molen te stellen, om zoowel bij dage als bij nachte, de hekken naar den wind te keeren. Ons dunkens is dat volstrekt niet noodig, wanneer geheel het kruis ontzeild is en de vang gesloten. Enkel, om het evenwicht te behouden, zou het geraden zijn dien molen, op bepaalde tijden, van een gewest te versteken, dit wil zeggen, nu eens eene maand west en dan weer eene maand zuidwest te zetten.

Men verzekert ons overigens dat het behoud van den molen voorzien is op het plan van den tuinaanlegger der Smedevest. Dit kunnen wij echter niet nagaan.

Wij hopen dus de middelen aangewezen te hebben, om den molen te behouden en een der liefste zichten onzer vesting ongeschonden te laten.

Mocht ons verzoek niettegenstaande onverhoord blijven, dan denken wij er te moeten bijvoegen dat de bouwmeester Oscar De Breuck, eenige jaren geleden, een plan van verfraaiing der Smedevest tentoonstelde, waarin het gebouw der HH. Timmerman behouden was niet als molen, maar onder vorm van toren : de kap en de wicken waren vervangen door eene welopgevatte bekroning. Die oplossing zou ook toelaten het mecanisme van den oliemolen te bewaren en aan ieder deel zijn opschrift te geven, evenals in een museum.

*Het Bestuur,
Handteekens.*

Op het oogenblik van de verschijning van dit verslag, is de afbreking van den molen toch reeds begonnen.

Rekening van het bestuurjaar 1893-1894.

ONTVANGSTEN.

Aandeel in de bijdragen der leden	fr.	667 00
Buitengewone giften	"	86 50
Buitengewone toelage van het Algemeen Bestuur voor de gewone werkzaamheden der Afdeling	"	45 00
Buitengewone toelage van het Algemeen Bestuur voor de volksbibliotheek der Afdeling	"	35 00
Teruggaaf van de verzendingskosten der boeken	"	84 56
Verkoop van liederteksten.	"	14 74
Rekening der Engelsche les	"	83 00
Opbrengst der omhaling bij de leden (1892-1893, slot)	"	45 20
Opbrengst der omhaling bij de leden (1893-1894)	"	303 50
Verlichting. Aandeel van den buffethouder in de kosten	"	13 00
Opbrengst van de verhuuring der piano	"	12 00
Totaal der ontvangsten.	fr.	1389 50

UITGAVEN.

Te kort der rekening van het vorig bestuurjaar . . .	fr.	2 13
Vereffening van rekeningen behorende tot het vorig bestuurjaar . . .	"	161 50
Huur der feestzaal van het <i>Café du Nord</i> (vorige bestuurjaren) . . .	"	207 30
In kas van den Engelschen leergang hersamengesteld . . .	"	19 00
In kas van de volksbibliotheek hersamengesteld en toelage (1). . .	"	86 56
Bestuurkosten van het loopend jaar . . .	"	123 00
Huur-aflos van het pianino . . .	"	87 00
Concert-voordrachten . . .	"	310 68
Dameszittingen . . .	"	109 58
Wekelijksche zittingen. . .	"	83 36
Kosten van het bestellen der boeken . . .	"	9 10
Leergang van Engelsche taal . . .	"	68 56
Volksvoordrachten . . .	"	17 75
Feest der Jeugd . . .	"	121 30
Totaal der uitgaven . . .	fr.	1406 82

OVERZICHT.

Uitgaven.	fr.	1406 82
Ontvangsten.	"	1389 50
Te kort	fr.	17 32

Ontwerp van begrooting voor 1894-1895.

MIDDELEN.

Aandeelin de bijdragen der leden	fr.	650 00
Toelage van het Algemeen Bestuur voor de gewone werkzaamheden der Afdeeling	"	45 00
Toelage van het Algemeen Bestuur voor de volksbibliotheek der Afdeeling	"	35 00
Bestelkosten van boeken (teruggaaf)	"	50 00
Opbrengst der bus voor de volksbibliotheek.	"	40 00
Totaal der middelen	fr.	820 00

LASTEN.

Te kort der vorige rekening	fr.	17 32
Concert-voordrachten, dameszittingen, wekelijksche zittingen, volksvoordrachten, volksbibliotheek, bestuurkosten	"	802 68
Totaal der lasten	fr.	820 00

Goedgekeurd in bestuurszitting van 6 September 1893.

De Secretaris-Schatmeester,

A. VAN DE VELDE.

(1) Voor de volksbibliotheek is eigenlijk fr. 476.03 uitgegeven, doch al de middelen komen niet van het Willems-Fonds en moeten dus niet voor geheel het bedrag in rekening gebracht worden.